

HE 191/2002 vp hallituksen esitys vammaispalvelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Kuurojen Liitto ry pitää perus- ja ihmisoikeuksien tosiasiallisen toteutumisen kannalta välttämättömänä, että vammaisen lapsen oikeus omaan kieleen turvataan esitetyllä tavalla. Perustuslakivaliokunta on viittomakielilain säätämisen yhteydessä antamassaan mietinnössä (PeVM 10/2014 vp) korostanut, että jokaiselle lapselle ja hänen perheelleen on turvattava mahdollisuudet saada riittävästi viittomakielen opetusta niin, että lapsen oikeus omaan kieleen toteutuu ja koko perheelle luodaan mahdollisuudet toimivaan vuorovaikutukseen yhteisen kielen avulla.

Asiasta ei säädetä lainsäädännössämme muualla kuin vammaispalvelulaissa ja nykyinen soveltamiskäytäntö on ollut horjuvaa ja puutteellista. Myös yhdenvertaisuusvaltuutettu painottaa 27.6.2022 antamassaan lausunnossa (VVTDno-2019-1079), että yliopistosairaaloiden täytyy mahdollistaa viittomakielen oppiminen kuulovammaisille lapsille. Tähän asti sairaaloiden rooli lausunnon antajana vammaispalveluille on ollut suuri.

Viittomakieltä käyttävät ja tarvitsevat henkilöt ovat hyvin heterogeeninen ryhmä ja asiaa koskeva termistö horjuu kautta esityksen. Kyseinen oikeus koskee kuurojen, kuulovammaisten ja kuulonäkö-vammaisten lasten lisäksi muitakin vammaisia henkilöitä. Tätä ei pidä lailla tarpeettomasti rajata, ks. myös yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 26.10.2022, s.6.

Muutosehdotus

Esitämme vammaispalvelulain lakiehdotuksen 7 § 2–3 momenttiin sanamuotojen muutosta seuraavasti:

2 mom. (alkup.) Vammaisella henkilöllä on oikeus saada: -- 2) viittomakielen opetusta *ja vaihtoehtoisten kommunikaatiokeinojen* käytön ohjausta; --

2 mom. (korjausehdotus) Vammaisella henkilöllä on oikeus saada: -- 2) viittomakielen OPETUSTA JA OHJAUSTA SEKÄ KOMMUNIKOINTIKEINOJEN OPETUSTA JA ohjausta --

3. mom. (alkup.) -- viittomakielen opetusta *ja vaihtoehtoisten kommunikaatiokeinojen* ohjausta –

3. mom. (korjausehdotus)-- viittomakielen OPETUSTA JA OHJAUSTA SEKÄ KOMMUNIKOINTIKEINOJEN OPETUSTA JA ohjausta –

Muutosehdotuksen perustelut

Viittomakieli ei nykytiedon valossa ole yksinomaan ”kuurojen kieli”, vaan sen käyttäjiksi hakeutuu myös perheitä, joissa lapsi ei vamma vuoksi voi käyttää puhuttua kieltä. Vastaavasti osa kuulovammaisista tarvitsee ensisijaisesti kommunikointikeinojen *opetusta*. Kuulovammaiset eivät saa tätä palvelua lääkinnällisenä kuntoutuksena, vaan esimerkiksi viitotun puheen opetusta on annettu vammaispalvelulain sopeutumisvalmennuksena. Pelkkä *ohjaus* ei ole riittävää henkilölle, joka ei tunne viitotun puheen sisältöjä eli viittomia.

Kyse ei ole vain lapsista ja perheistä, vaan kaikenikäisistä vammaisista henkilöistä ja heidän läheisistään. Osa kuulo-, kuulonäkö- ja puhevammoista on eteneviä tai ilmenee vasta myöhemmällä iällä.

Viittomakielen tai kommunikaation opetuksen ja ohjauksen tarpeen määrällistä arviota on vaikea osoittaa tilastollisesti, koska kyseessä on tähän asti ollut harkinnanvarainen palvelu eikä tilastotietoa *haetut palvelut / hylätyt hakemukset* ole saatavilla.

Asiaan liittyvä termistö on hallituksen esityksessä kautta linjan horjuvaa. Termistö kehittyy alati, joten muutosesityksemme lakiehdotuksen muotoiluun nojautuu lainsäädännössä jo käytettyihin ja alalla vakiintuneisiin käsitteisiin.

HE:ssä 220/2009 vp laiksi vammaisten henkilöiden tulkkaukspalvelusta määritellään, millaisia kieliä ja kommunikointikeinoja käytetään vammaisten henkilöiden tulkkauksessa. Esitys käyttää johdonmukaisesti käsitettä kommunikointikeino (esim. säännöskohtaiset perustelut 5 §, s. 26). Tämä on sovelias vastine YK:n vammaisten henkilöiden yleissopimuksen 2 artiklan käsitteelle *means and formats of communication* ja se oli käytössä myös aiemmassa hallituksen esityksessä vammaispalvelulaiksi (HE 159/2018 vp). Kommunikointikeino on myös Sanastokeskuksen ylläpitämän Erikoisalojen sanastojen ja sanakirjojen kokoelman eli Tapa-termipankin suositus (vs. kommunikaatiomenetelmä, -tapa tms. ks.

<https://termipankki.fi/tapa/fi/haku/kommunikointikeino>). HE:en 191/2022 vp säännöskohtaisiin perusteluihin olisi ollut tarpeen lisätä viittaus tulkkaukspalvelulaissa tarkoitettuihin määritelmiin.